

Thuistalen op school Wat levert het op?

Door Griet Ramaut, CTO-medewerker

Sinds 2008 nemen vier Gentse basisscholen deel aan het experimenteel project 'Thuis taal in onderwijs', kortweg het Thuis taalproject genoemd. Tijd om een balans op te maken.

Het Thuis taalproject beoogt twee doelstellingen: **Doelstelling A** zet in op positieve attitudes ten aanzien van meertaligheid en de thuistalen op school; thuistalen worden niet geweerd op school maar integendeel gewaardeerd als een volwaardige troef die kinderen met zich meebrengen. Waar mogelijk worden thuistalen ook ingezet in het leerproces. Doelstelling A werd in de vier project scholen nagestreefd.

Doelstelling B focust op de versterking en de verrijking van de taalvaardigheid in de thuis taal als fundament voor de taalverwerving van het Nederlands: Turkse kinderen krijgen de mogelijkheid om te leren lezen en schrijven in de thuis taal vooraleer zij leren lezen en schrijven in het Nederlands. Doelstelling B liep in twee van de vier project scholen.

Na vier jaar is de tijd rijp om de balans op te maken. Dit gebeurde aan de hand van een wetenschappelijk evaluatieonderzoek dat, in opdracht van de stad Gent (Departement Onderwijs), werd uitgevoerd door het Centrum voor Taal en Onderwijs (KULeuven) en het Steunpunt voor Diversiteit en Leren (UGent). De onderzoeksresultaten werden begin maart voorgesteld aan een breed publiek tijdens een Vlaamse studiedag en aan een internationaal publiek tijdens de conferentie 'Urban Multilingualism in Education' in Gent (www.smo-ume.org). We geven hieronder enkele krachtlijnen weer.

Welke veranderingen heeft het Thuis taalproject teweeggebracht?

➤ Bij de leerlingen

Kinderen zijn meer gemotiveerd om te leren lezen, hebben minder spreekangst, voelen zich beter. Dat is in grote lijnen wat er uit de interviews met leerkrachten, zorgcoördinatoren en directies komt.

'Wat er wel veranderd is, een echte positieve evolutie, is dat er kinderen die echt niets zeiden, dat die de drempel wel een beetje over zijn, door het feit dat ze het nu ook in het Turks mogen zeggen voor de groep.' (interview ambulante leerkracht lager onderwijs 2009-2010)

De betrokken onderwijzers zeggen ook dat zij een matig effect zien op het welbevinden van de kinderen. We kunnen dit jammer genoeg niet onderbouwen met

harde cijfers: de Doelstelling A-leerlingen tonen een iets groter zelfvertrouwen, maar dat geldt niet voor de Doelstelling B-leerlingen. Getuigenissen en interviews tonen wel aan dat de Turkse leerlingen in Doelstelling B zeer graag naar de Turkse klas gaan en een sterke band met de Turkse leerkracht opbouwen.

Op vlak van taalvaardigheid Nederlands blijkt het Thuistaalproject geen negatief effect te hebben. Dat blijkt uit toetsen begrijpend lezen. Dat er geen positief effect werd gevonden bij de leerlingen die eerst de thuistaal leerden lezen en schrijven, heeft wellicht veel te maken met het beperkte aantal uren en aantal leerjaren (vooral K3 en L1) waarin zij onderwijs in het Turks kregen. Eerder internationaal onderzoek geeft aan dat langlopend en intensief tweetalig onderwijs het leren van een tweede taal wél kan bevorderen.

'Nu zijn ze allemaal geïnteresseerd om te lezen. De motivatie is veel groter. Ik vind het prachtig te zien hoe de kinderen zo open gebloeid zijn door eerst in het Turks te lezen, echt waar.' (interview twee leerkrachten eerste leerjaar 2011-2012)

➤ **Bij de leerkrachten**

Op basis van verschillende observaties bij leerkrachten van de projectscholen stellen we vast dat hun handelen in zekere mate is geëvolueerd in de loop van het project. De grootste veranderingen zijn gebeurd aan het begin van het project, en vooral in de scholen waar voor het project nog geen thuistalen toegelaten werden. In sommige kleuterklassen werd de thuistaal al oogluikend toegelaten, tegen het officiële taalbeleid van de school in, vanuit de overweging dat kleuters zich goed moeten voelen op school. In de lagere-schoolklassen was dit voor veel leerkrachten een nieuw gegeven. We zien dat leerkrachten meer kansen geven aan leerlingen om elkaar in de thuistaal te helpen, dat zij binnen de gemaakte afspraken informeel taalgebruik in de thuistaal toelaten en interesse tonen in de thuistalen van de kinderen. De bevraagde leerkrachten zeggen zelf dat ze door het project de achtergronden van de leerlingen beter hebben leren kennen en dat ze beter toegerust zijn om een krachtige leeromgeving in hun klas te creëren. Zij schatten het effect van het Thuistaalproject gemiddeld genomen matig positief in.

Een grotere verandering zien we op het vlak van de attitudes en opvattingen van leerkrachten ten aanzien van meertaligheid. Vooral leerkrachten lager onderwijs zeggen nu anders te staan tegenover meertaligheid op school dan aan het begin van het project: ze zijn zich vooral meer bewust geworden van de talige diversiteit in hun klas en hebben ook een grotere waardering dan voorheen voor de meertaligheid van hun leerlingen. Alle geïnterviewde leerkrachten zijn van oordeel dat ouders niet kunnen worden verplicht om thuis met hun kinderen Nederlands te spreken.

'Ik ben gegroeid rond gebruik van verschillende talen in de klas. Ik heb een grotere waardering gekregen voor het taalgebruik van de kinderen.'

(vragenlijst leerkracht lager onderwijs 2011-2012)

➤ **In de scholen**

In de vier scholen heeft het Thuistaalproject een proces van verandering op gang gebracht: dat proces is in elke school op een andere manier verlopen. Naar aanleiding van het project hebben scholen projecten en initiatieven opgezet om leerlingen, leerkrachten en ouders te informeren en te sensibiliseren, bijvoorbeeld door het aanschaffen van meertalige materialen, een veeltalige inrichting van de speelplaats, een toneelstuk rond taalattitudes. Ook werden leerkrachten ondersteund door schoolinterne coaching en

konden zij een beroep doen op schoolexterne begeleiding door de projectbegeleiding en de netgebonden pedagogische begeleiding.

Een fotomuur op de speelplaats met vijf taalattitudes rond meertaligheid

Of de implementatie van het Thuistaalproject leidt tot een duurzaam en succesvol beleid rond meertaligheid, hangt af van een aantal factoren die uit de interviews naar boven komen. De directie blijkt een sleutelrol te spelen als trekkende figuur van het project. Belangrijk is ook dat meertaligheid wordt opgenomen als een belangrijk aandachtspunt in het pedagogisch project van de school, zodat het niet één van de vele projecten wordt op school. Een breed gedeelde visie in het team draagt bij tot een schooleigen visie op meertaligheid: waar dit ontbreekt, uiten meer leerkrachten twijfels over de zinvolheid van het project. Verder is samenwerking en overleg cruciaal voor het welslagen van het project op schoolniveau, zeker wanneer men erin slaagt om het brede schoolteam inspraak te geven in de planning en de inhoudelijke uitwerking van het project.

‘Ze hadden vroeger kooksessies en dan namen de leerkrachten de lijst: die spreekt Nederlands. En dan werden enkel die ouders uitgenodigd. Nu hebben ze kooksessies waarin alle ouders worden uitgenodigd en ook hun eigen taal mogen spreken.’ (interview projectbegeleider 2011-2012)

➤ **Bij de ouders**

Ouders vinden zowel de thuistaal als het Nederlands zeer belangrijk voor hun kinderen. Als hen gevraagd wordt wat het belangrijkste is voor hun kinderen, dan kiezen ze voor het Nederlands omdat ze bekommerd zijn om hun toekomst. De thuistaal is dan weer heel

‘Het Nederlands hebben ze hier nodig. Het Bulgaars hebben ze in Bulgarije nodig. En het Turks omdat het hun moedertaal is, die ze niet mogen vergeten.’ (interview ouder 2011-2012)

belangrijk als moedertaal, als kenmerk van hun identiteit en voor contacten met de familie.

Het Thuis taalproject heeft de opvattingen van ouders over de rol van thuishalen op school niet wezenlijk veranderd. De meeste ouders zijn en blijven grote voorstanders van een taalbadmodel of 'enkel Nederlands' op school. Veel heeft te maken met heersende opvattingen hierrond in de samenleving en de (vaak beperkte) kennis van ouders over de vele manieren om met thuishalen om te gaan op school.

Reageren op dit interview? Mail naar griet.ramaut@arts.kuleuven.be